

7 maart 1959

U 2081a/59 - C 46 - P1/PS9.

PA 9647/17

GEHEIM

Land: Marokko.
Onderwerp: De scheuring in de Istiqlal.

Referenties:

Datum van waarneming: Tweede helft februari 1959.

Bron: Betrouwbaar, met goede contacten in Marokkaanse politieke kringen.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. L.J.M. BEEL
Minister-President

Plein 1813 no. 4
's-GRAVENHAGE.

Marokko

GEHEIN

DE SCHEURING IN DE ISTIQLAL

In 1942 werd de Istiqlal door enkele middenstanders opgericht. In 1946 sloten de arbeiders en jonge revolutionaire intellectuelen zich daarbij aan. In 1952 werd de partij verboden en werkte zij ondergronds verder. Nadat Marokko in 1956 onafhankelijk was geworden, werd de partij opnieuw opgebouwd, maar zij werd toen geconfronteerd met twee rivaliserende organisaties onder de massa, n.l. de vakbeweging en de verzetsorganisatie. De Istiqlal gaat met die twee bewegingen een overkoepelende eenheid aan. Het besluit daartoe werd genomen, nadat de vakbeweging en de verzetsorganisatie al zelfstandige congressen hadden gehouden. Zoiets was nog nooit in het kader van de Istiqlal voorgekomen. Men was er van geschrokken en men haastte zich dus de twee andere massaorganisaties naar zich toe te trekken. De overkoepelende commissie werd het Comité voor Politiek. Hierin namen twee vertegenwoordigers van de vakbeweging en twee van de verzetsorganisatie, onder wie BASRI, de leider van die verzetsorganisatie, zitting. Er ontwikkelde zich in de Istiqlal een strijd om de macht tussen de radicale groep - vakbeweging en verzetsorganisatie - en de oude groep onder leiding van EL FASSI en MALAFREJ. Er was een strijd om de posities in het bestuur en om de tactiek in de regering en daarbuiten. De linker groep wilde een radicaler en dynamischer politiek. Zij wilde dat de partij vooral naar buiten flinker zou optreden en eiste daarom, dat de partij alleen de macht in handen zou nemen en de regering niet met anderen zou delen. De rechtervleugel van de Istiqlal leunde kennelijk met welbehagen aan tegen de conservatieve elementen uit andere groepen die de sultan hen gedwongen had in de regering op te nemen. De eerste actie van de linker-vleugel was dus gericht tegen het uitdrijven van de niet-Istiqlal-leden in de regering. Op een bepaald ogenblik sprak de politieke commissie zich in meerderheid uit voor een re-

gering van alleen Istiqlal-leden. Desalniettemin nam BALAFREJ opnieuw deel aan een nieuwe regering, waarin ook niet-Istiqlal-leden van rechts waren opgenomen. Als protest daartegen traden toen de vier leden van de vakbeweging en verzetsorganisatie uit de politieke commissie. De strijd begon en nam steeds scherpere vormen aan, zo scherp zelfs, dat tenslotte de regering-BALAFREJ gedwongen werd af te treden. De sultan benoemde een nieuwe premier, IBRAHIM, een van de leiders van de radicale vleugel, die weliswaar niet een homogene Istiqlal-regering vormde, maar toch een regering die al veel meer naar links gericht was dan de vorige. Het is duidelijk, dat die ontwikkeling een grote spanning in de partij teweegbracht. De twee fracties hadden nu inmiddels tegenover elkaar gestaan als twee partijen. Er werd een commissie gevormd van vier leden, die het congres zouden moeten voorbereiden, twee van de richting BEN BARKA, twee van de richting EL FASSI en BALAFREJ. Tot op dit ogenblik had BEN BARKA betrekkelijk weinig energie ontplooid om het partijcongres bijeen te roepen, hoewel hij dat als partijsecretaris in de afgelopen jaren waarschijnlijk wel had kunnen doen. Klaarblijkelijk had hij de tijd daarvoor nog niet rijp gevonden. Intussen was echter door het conflict rondom de verschillende regeringen en het ten val brengen over en weer van ministers-partijgenoten de verhouding zo scherp geworden, dat een beslissing niet langer meer kon worden uitgesteld. BEN BARKA wilde dus nu wel een partijcongres. Daarentegen was de richting BALAFREJ tegen het snelle bijeenroepen van het congres. Die vleugel wilde eerst in de partijorganen aan de basis gaan werken, om te zien of zij de invloed van BEN BARKA onder de massa wat lossen kon maken. De twee leden van de richting BALAFREJ deden dus niets om het werk van de commissie van vier te vergemakkelijken, en toen het orgaan van de vakbeweging een keer een felle aanval op BALAFREJ opende, zagen de beide BALAFREJ-gedelegeerden in de commissie van vier daarin een aanleiding om uit de commissie te treden. Daarmee was dus de voorberei-

ding van het congres vrijwel onmogelijk geworden. Op het ogenblik dat de twee BALAFREJ-exponenten uit de commissie van vier traden, hadden zij juist voorgesteld, dat het congres uit een kleine tweehonderd afgevaardigden zou bestaan, onder de leden te kiezen, plus honderd zogenaamde Istiqlal-notabelen, door het bestuur aan te wijzen. Het was duidelijk de bedoeling met die notabelen een meerderheid op het congres te creëren, tegen de politiek van BEN BARKA. Het conflict hierover is niet uitgevochten, omdat, zoals gezegd, twee leden uit de commissie van vier traden. Enkele dagen daarna riep BEN BARKA plotseling in vijftien provincies, buiten de vijftien inspecteurs om, de provinciale raden van de partij bijeen en liet hen moties aannemen die de politiek van BEN BARKA, de regering IBRAHIM, enz. ondersteunden, waarna deze vijftien groepen zich als vijftien partijen constitueerden, die tezamen een partijoverkoepeling tot stand brachten. Er is een groot twistgesprek gaande over de vraag wat die vijftien provinciale raden nu eigenlijk vertegenwoordigen: of zij gekozen zijn door de leden en dus ook de leden met zich mee hebben, of dat die provinciale besturen uitsluitend op eigen gezag tot die actie zijn overgegaan. Vaststaat, dat BEN BARKA in ieder geval niet volgens de eisen van de volstreekte partijdemocratie heeft gehandeld; doch dat is in deze partij ook niet zozeer traditie. Maar het feit dat hij er in geslaagd is vijftien provincieraden bijeen te brengen, bewijst dat toch in elk geval een deel van het lagere kader achter hem staat. De werkelijke invloed van de ene en de andere groep kan uiteindelijk slechts bij verkiezingen blijken. De beide groepen hebben al hun propagandisten het land ingestuurd om de plaatselijke afdelingen te bewerken en voor zich te winnen. Het hoofdkantoor van de ene groep, de EL FASSI-groep, is het gebouw van de Istiqlal in Rabat; het hoofdkantoor van de andere groep is het secretariaat van het parlement, waarvan BEN BARKA voorzitter is.

BEN BARKA ziet de taak van de nieuwe partij drieledig. Ten eerste moet men de politieke opvoeding van de partij weer ter hand nemen; ten tweede moet men de massa mobiliseren om hen actief te maken, aan de apathie te onttrekken en in de regeringsprojecten in te schakelen; ten derde moet men hen bewust in de landelijke politiek betrekken door het partijleven zelf te ontwikkelen. BEN BARKA wil contact zoeken met de sociaal-democratische partijen van Europa, hij wil uit zijn isolement weggkomen. Hij wil steun van het Westen hebben. Dit verlangen bestaat ook bij de groep-EL FASSI.

EL FASSI is de geestelijke leider van de Istiqlal. Hij is voor één derde agitator, voor één derde dominee, voor één derde politicus. Uit een gesprek met hem bleek, dat hij in een ernstige positie verkeert en van alle kanten hulp nodig heeft, ook de steun van het buitenland. Zijn gehele betoog was een aansenschakeling van propaganda. Hij beschuldigde de tegenpartij er van helemaal geen eigen program te hebben; zij hadden zijn program gestolen, maar zij wilden het natuurlijk niet uitvoeren. Bij de uiteenzetting van zijn eigen program bleek, dat hij een aantal programeisen van BEN BARKA had overgenomen. Voor het overige was zijn uiteenzetting vrij naïef. Hij zei, dat Marokko zichzelf kon bedruipen, indien het maar ijverig zijn bodemschatten zou exploreren. "We hebben het buitenland niet nodig", verklaarde hij, "en daarom moeten we uit de zone franc. We moeten bomen planten. Als we Eucalyptus planten, krijgen we na tien jaar bomen die per jaar 4.000 frs. opleveren. In het vooruitzicht daarvan zou de staat de nodige kapitalen kunnen verschaffen! Het probleem hoe de staatsaan die kapitalen moet komen scheen hem te ontsnappen. Hij beschuldigde de leiders der oppositie, BEN BARKA en MAZJOUB (de leider van de vakbeweging) van corruptie. "Ga alleen maar na", zo zei hij, "welke firma's de laatste tijd in het register van de Kamer van Kooplandel zijn ingeschreven. Het zijn allen vrienden van BENBARKA. Met MAZJOUB is het net zo gesteld. Zij zijn

bezig een bank op te richten die de plaats van een eventuele Marokkaanse emissiebank moet innemen; driekwart van het kapitaal komt uit het buitenland, vooral uit Frankrijk, maar ook van de secretaris van de paus; een kwart komt van feodale elementen van Marokko die zich onder het Franse protectoraat rijk hebben gemaakt. Aldus EL FASSI.

Zakelijker was het betoog van BOUCETTA, een jongeman die met EL FASSI is meegegaan en tot de veelbelovende elementen behoort. Hij was chef van het kabinet van BALAFREJ, toen deze Minister van Buitenlandse Zaken was. Hij noemde enkele cijfers over de krachtverhoudingen na de splitsing in de Istiqlal. Het comité exécutif telt 23 leden. Hiervan zijn er twee naar BEN BARKA gegaan, 21 zijn gebleven. Er is een comité politique opgericht, dat tussen de partij, de vakbond en de verzetsgroep moest coördineren. Het gehele politieke comité is aan EL FASSI trouw gebleven, met uitzondering van de vertegenwoordigers van vakbeweging en verzet. De partij telt vijftien inspecteurs die ieder voor de partij een provincie van Marokko leiden. Dertien van de vijftien zijn met EL FASSI meegegaan, twee met BEN BARKA; onder deze twee is de inspecteur van Casablanca, de grootste afdeling. De dertien hebben de gehele partij van hun provincie met zich mee genomen. De Istiqlal telt tien jeugdorganisaties, samen 70 bestuursleden. In twee van die organisaties zijn respectievelijk drie en één bestuurslid naar BEN BARKA overgelopen; dat zijn er vier op 70 bestuursleden. De tien organisaties hebben duk alle de kant van EL FASSI gekozen; acht unaniem, twee met verpletterende meerderheid. Aanvaardt men deze cijfers, dan bewijzen ze, dat een groot deel van apparaat en kader EL FASSI heeft gevolgd. Er moet evenwel aan worden toegevoegd, dat dit volstrekt niet wil zeggen, dat ook de leden het kader volgen. Voor

de inspecteurs is deze reserve nog meer op zijn plaats. Zij zijn immers bezoldigde partijfunctionarissen, door het bestuur aangesteld.

De lagere bestuursleden vallen meestal samen met het lagere kader van de vakbeweging, en de vakbeweging heeft zich in overgrote meerderheid achter BEN BARKA geschaard.

Dat alle jeugdorganisaties EL FASSI zouden volgen lijkt vrijwel uitgesloten. De gegevens verstrekt door BOUCETTA mogen als tendentieus bestempeld worden.

Er mag een strijd verwacht worden aan de basis van de partij die in een aantal gevallen zeker in het voordeel van BEN BARKA zal eindigen. Twee opmerkingen nog uit het onderhuid met BOUCETTA: Terwijl hij MAZJOUR en BEN BARKA persoonlijk fel aanviel, zei hij, dat BOUABID en IBRAHIM (de eerste Minister van Economische Zaken en vice-premier, en de tweede Minister van Buitenlandse Zaken en premier) volstrekt integer waren. Hij hoopte kennelijk hen nog te winnen. Opgemerkt dient te worden, dat anderzijds ook BOUABID zich waardierend over BOUCETTA uitliet. Hij vond, dat de jongen te bekwaam en te dynamisch was om op de duur met EL FASSI genoeg te kunnen nemen. BOUABID acht de zaak voor EL FASSI vrijwel hopeloos. Natuurlijk houdt hij een aantal mensen over, er is plaats voor een reactionaire, conservatieve, demagogische, islamietische, chauvinistische partij in Marokko, want de elementen daarvoor zijn aanwezig; maar EL FASSI kan nooit een grote volkspartij op een meer radicale basis tegenhouden. BOUABID zelf wil echter, zolang de strijd duurt en deze vormen aanneemt, er buiten blijven. BOUABID is een persoonlijkheid, met een bijzonder heldere geest, hij is bovendien zeer energiek. Hij is weliswaar niet een populaire figuur in die zin dat hij tot

de grote massa spreekt. Maar in een land als Marokko, met zijn sterke aristocratische tradities, behoeft dat in het geheel geen bezwaar te zijn. Hij is mogelijk de coming man van Marokko die in het conflict van de Istiqlal nog eens een beslissend woord zal kunnen spreken.

Tweede helft februari 1959.